

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการกำหนดราคารับซื้อมะเขือเทศสำหรับเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวง มีขอบเขตการดำเนินวิธีการดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 วิธีการรวบรวมข้อมูล

1. เป็นการศึกษาข้อมูลด้านการผลิตและการตลาดของมูลนิธิโครงการหลวง ซึ่งเป็นข้อมูลความต้องการของตลาด แผนการผลิต ผลการส่งมอบและ ราคาที่เกษตรกรได้รับ ของมะเขือเทศ จำนวน 2 ชนิดใน 1 ฤดูกาลผลิต (ฤดูฝน) อันได้แก่ มะเขือเทศลูกโตและมะเขือเทศเชอร์รี่ ตั้งแต่ปี 2548 - 2550 โดยแยกเป็น ฤดูกาลผลิต (ฤดูฝน) เดือน กรกฎาคม – ตุลาคม ทั้งนี้ข้อมูลราคาเป็นข้อมูลรายเดือนสำหรับมะเขือเทศ 3 เกรด ข้อมูลเหล่านี้จัดเก็บโดยงานตลาดเชียงใหม่และงานสารสนเทศมูลนิธิโครงการหลวง

2. ศึกษารวบรวมข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเพื่อนำไปสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศลูกโตและมะเขือเทศเชอร์รี่ที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงในพื้นที่ 7 ศูนย์ฯ / สถานี คือ สถานีวิจัยอินทนนท์ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แพะ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเรา ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่และ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อยโดยสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปลูกมะเขือเทศในเขตพื้นที่ส่งเสริม เพื่อให้ทราบถึงสภาพทางเศรษฐกิจและความต้องการของเกษตรกร ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการปลูกมะเขือเทศภายใต้การส่งเสริมของมูลนิธิโครงการหลวงปี 2551 โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้ผลิตมะเขือเทศส่งโครงการหลวงทั้งสิ้น 100 ราย (หรือเท่ากับ 75 เปอร์เซ็นต์ของผู้ปลูกมะเขือเทศแต่ละชนิดในฤดูกาลผลิตที่ส่งจำหน่ายผ่านฝ่ายตลาดมูลนิธิโครงการหลวง) โดยแบ่งเป็นผู้ผลิตมะเขือเทศลูกโต จำนวน 45 ราย มะเขือเทศเชอร์รี่ 55 ราย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ แบบสอบถามซึ่งมีลักษณะคำถามปลายปิด (close-ended questions) และคำถามปลายเปิด (open-ended questions) สอบถามเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์ฯ พัฒนาทั้ง 7 ศูนย์ข้างต้น โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศ

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกมะเขือเทศ

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ปลูกมะเขือเทศประกอบด้วย

- ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ชื่อ รหัสสมาชิก เพศ อายุ ชาติพันธุ์ ระดับการศึกษา แรงงานในครอบครัว ศูนย์
- ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจผลิตมะเขือเทศในฤดูผ่านมาและปัจจุบัน ได้แก่ ฤดูกาลที่ปลูก เหตุผลที่ปลูก แหล่งที่มาของเงินทุน เงินทุน ปัญหาอุปสรรคในการปลูก ลักษณะปัญหา ข้อเสนอแนะในการแก้ไข ความต้องการคำแนะนำจากโครงการหลวง ความพึงพอใจในราคาผลผลิตมะเขือเทศผลโตและมะเขือเทศเชอร์รี่ในช่วงที่ผ่านมาความคิดเห็นเกี่ยวกับราคาที่เหมาะสมในแต่ละฤดูกาล ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นในการปลูก
- ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและปัจจัยการผลิต อันได้แก่ ปริมาณ ราคาปัจจัย ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม

ก่อนการสำรวจข้อมูลจะเริ่มขึ้น แบบสอบถามถูกนำไปทดสอบ (pretest) เพื่อให้แน่ใจในความเที่ยงตรงของเนื้อหา (validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) แล้วนำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปเก็บข้อมูลจริง

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำข้อมูลที่รวบรวมได้เกี่ยวกับการผลิตและราคามะเขือเทศของโครงการหลวงตั้งแต่ปี 2548 – 2550 ได้แก่ ปริมาณความต้องการตลาด แผนการผลิต ผลการส่งมอบ และราคาที่เป็นเกษตรกรได้รับของมะเขือเทศผลโต และมะเขือเชอร์รี่ ที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์แบบง่ายเพื่อวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของราคาเฉลี่ย และปริมาณผลผลิตที่ส่งมอบของฤดูฝนในแต่ละปีของแต่ละพืช เพื่อ

ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงด้านราคาและปริมาณการส่งมอบในฤดูฝนที่ผ่านมาและเป็นแนวทางในการปรับใช้กับต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

2) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศผลโต และมะเขือเทศเชอร์รี่ โดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบง่าย (descriptive analysis) เพื่อทราบถึงลักษณะทั่วไปของสภาพการผลิตทางการเกษตรได้แก่ปัจจัยต่างๆในการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศ

3) นำข้อมูลที่รวบรวมด้านต้นทุนการผลิตและข้อมูลจากการสอบถามเกษตรกรและจากใบ GAP (good agricultural practice) มาทำการวิเคราะห์และเปรียบเทียบต้นทุน และ ผลตอบแทนของมะเขือเทศทั้ง 2 พันธุ์ และบรรยายความแตกต่างด้วยวิธีการทางสถิติแบบง่าย เช่น ค่าสถิติ ร้อยละ ผลรวม ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) สัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (coefficient of variation) ของผลกำไรที่เกษตรกรแต่ละรายได้รับ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (Excel) ต้นทุนการผลิต แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ ซึ่งจะพิจารณาทั้งต้นทุนที่เป็นเงินสด และไม่เงินสดดังนี้

3.1) ต้นทุนคงที่ คือ ค่าใช้จ่ายในการผลิตมะเขือเทศผลโตและมะเขือเทศเชอร์รี่ ในรูปของค่าเสื่อมของโรงเรือน อุปกรณ์ระบบน้ำและ อุปกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรต้องจ่ายคงที่ทุกปี

ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน อุปกรณ์ระบบน้ำ อุปกรณ์การเกษตร ประเมินจากมูลค่าของเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรที่ใช้ในการผลิต โดยคิดคำนวณแบบเส้นตรง (straight - line depreciation method) ซึ่งเป็นวิธีการคิดค่าเสื่อมราคาเท่า ๆ กัน ตลอดอายุการใช้งาน คือ

$$D = \frac{P - S}{N} \quad (3.1)$$

โดยกำหนดให้

D = ค่าเสื่อมราคาในแต่ละปี (บาท/ปี)

P = มูลค่าของปัจจัยที่ซื้อ (บาท/ปี)

S = ราคาซาก (บาท/ปี)

n = อายุการใช้งาน (บาท/ปี)

ถ้าเกษตรกรใช้เครื่องมือนี้สำหรับพืชชนิด ก็ต้องเฉลี่ยค่าเสื่อมราคาไปตามระยะเวลาการใช้งาน ของพืชแต่ละชนิดตามสัดส่วนการใช้งาน

3.2) ต้นทุนผันแปร คือ ค่าใช้จ่ายในการผลิตที่เกิดจากปัจจัยผันแปร 4 ชนิด ได้แก่

ค่าแรงงานในการผลิต ประกอบด้วย ค่าแรงงานในการเตรียมดินปลูกให้น้ำ ใส่ปุ๋ย การดูแลรักษานิดสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช กำจัดวัชพืช และเก็บเกี่ยว สำหรับการคิดค่าแรงงานที่ใช้ในการปลูกมะเขือเทศแบ่งได้ ดังนี้

ค่าแรงงานในครัวเรือน/แลกเปลี่ยน ประเมินจากอัตราค่าแรงเป็นรายวันในท้องที่ ที่ ทำการศึกษา โดยพิจารณาจากหนึ่งวันงานเท่ากับ 8 ชั่วโมง ถือเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด

ค่าแรงงานจ้าง คิดตามอัตราค่าแรงงานเป็นวันเช่นกัน ถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด

ค่าวัสดุอุปกรณ์ ประกอบด้วย ค่าดินพันธุ์ ค่าปุ๋ยคอก ค่าปุ๋ยเคมี ค่าสารเคมี ป้องกันกำจัดศัตรูพืช ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าวัสดุอื่น ๆ คำนวณโดยนำปริมาณที่ใช้ทั้งหมดหารด้วยพื้นที่ที่ปลูก

ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร คำนวณโดยนำค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร จ่ายไปในรอบ 1 ปี หารด้วยจำนวนพื้นที่ (ใช้หน่วย 400 ตารางเมตรหรือ 1 งาน) รวมทุกครั้งที่ปลูก ในรอบปี จะได้เป็นค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรเฉลี่ยต่องาน

โดยการศึกษาครั้งนี้ จะแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรก จะเป็นการ วิเคราะห์ต้นทุนเฉลี่ยต่อพื้นที่ (ในที่นี้จะคิดต่อพื้นที่ 1 งาน) ส่วนที่สอง เป็นการวิเคราะห์ปริมาณ ผลผลิตต่อพื้นที่ 1 งาน และส่วนที่สาม เป็นการวิเคราะห์ต้นทุนเฉลี่ยต่อกิโลกรัม ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

3.3.1 การวิเคราะห์ต้นทุนเฉลี่ยต่อพื้นที่

ต้นทุนเฉลี่ยต่อพื้นที่ 1 งาน ของมะเขือเทศผลโตและมะเขือเทศเชอร์รี่ หาได้จากสูตร

$$ACL_k = \frac{\sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^n P_{kij} X_{kij}}{M_k} \quad (3.2)$$

โดยที่

ACL_k = ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่องานของพืชชนิดที่ k ; $k = 1, 2$ (บาท/งาน)

P_{ij} = ราคาของปัจจัยการผลิตที่ i หรือค่าจ้างแรงงานในกิจกรรมที่ i ของเกษตรกร รายที่ j ในการปลูกพืชชนิดที่ k เมื่อ $i = 1, 2$ และ $j = 1, 2$ (บาท/หน่วย)

X_{ij} = ปริมาณของปัจจัยการผลิตที่ i หรือค่าจ้างแรงงานในกิจกรรมที่ i ของเกษตรกรรายที่ j ในการปลูกพืชชนิดที่ k เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, n$ และ $j = 1, 2, 3, \dots, m$ (หน่วย/งาน)

M_k = จำนวนของเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดที่ k ราย

3.3.2 การวิเคราะห์ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อพื้นที่

ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่องานของมะเขือเทศผลโตและมะเขือเทศเชอร์รี่ หาได้จากสูตร

$$Q_k = \frac{\sum_{j=1}^m Q_{kj}}{M_k} \quad (3.3)$$

เมื่อตัวแปรต่าง ๆ มีค่าจำกัดความดังกล่าวแล้วและ

Q_k = ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่องานของพืชชนิดที่ k ; $k = 1, 2, \dots, m$ (กก./งาน)

Q_{kj} = ปริมาณผลผลิตของพืชชนิดที่ k ของเกษตรกรรายที่ j เมื่อ $i = 1, 2, \dots, m$ (กก./งาน)

3.3.3 การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม

ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของมะเขือเทศผลโตและมะเขือเทศเชอร์รี่ ในที่นี้จะวิเคราะห์แบบธรรมดา คือ

การวิเคราะห์ต้นทุนเฉลี่ยแบบธรรมดา ซึ่งสามารถหาได้จากสูตร

$$AC_k = \frac{\sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^n \frac{P_{kij} X_{kij}}{M_k}}{Q_k} = \frac{ACL_k}{Q_k} \quad (3.4)$$

เมื่อตัวแปรต่าง ๆ มีค่าจำกัดความข้างต้น และ เมื่อ

AC_k = ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่องานของพืชชนิดที่ k ; $k = 1, 2$ (บาท/กก.)

3.4 ผลตอบแทนจากการผลิต

ผลตอบแทนจากการผลิตคือรายได้ทั้งหมดที่ผู้ผลิตได้รับจากการผลิตมะเขือเทศผลโตหรือมะเขือเทศเชอร์รี่ช่วงฤดูฝนปี 2551 ซึ่งจะเท่ากับผลผลิตแต่ละเกรดคูณด้วยราคาของแต่ละเกรดที่เกษตรกรได้รับหลังจากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนเปรียบเทียบระหว่างการผลิตมะเขือเทศ 2 ชนิด คือ มะเขือเทศผลโตและมะเขือเทศเชอร์รี่โดยมีวิธีการวิเคราะห์ดังนี้

- 1) เปรียบเทียบความแตกต่างของต้นทุนและผลตอบแทนโดยพิจารณาต้นทุนทั้งหมด (total cost : TC)
- 2) เปรียบเทียบผลตอบแทนทั้งหมด (total return : TR) และผลตอบแทนสุทธิของเกษตรกร (net return : NR) ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยการผลิต (บาทต่อกิโลกรัม)
- 3) ผลตอบแทนสุทธิต่อหน่วยการผลิต(บาทต่อกิโลกรัม)
- 4) ผลผลิตต่อต้นของมะเขือเทศผลโตและมะเขือเทศเชอร์รี่
- 5) เปรียบเทียบความเสี่ยงในการผลิตมะเขือเทศผลโตและมะเขือเทศเชอร์รี่ในช่วงฤดูฝนจากค่า (CV) ของมะเขือเทศแต่ละชนิดของเกษตรกรที่ผลิตมะเขือเทศทั้ง 2 ชนิด ส่งผ่าน โครงการหลวงทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบัน

โดยนำ ค่าเฉลี่ยด้านอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระยะ 6 เดือน และอัตราผลตอบแทนสูงสุดของการผลิตมะเขือเทศทั้ง 2 ชนิดในฤดูกาลที่ผ่านมาเพื่อใช้เป็นข้อมูลผลตอบแทนที่เกษตรกรควรได้รับในการผลิตมะเขือเทศและนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตความเสี่ยงและกำไรที่ควรได้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ (2) โดยใช้ราคารับซื้อผลผลิตมะเขือเทศผลโตที่ได้จากสมการดังนี้

$$P = C + \sigma + R \quad (3.5)$$

P = ราคารับซื้อผลผลิตมะเขือเทศผลโต

C = ต้นทุนการผลิต

σ = ความเสี่ยงตามฤดูกาล

R = ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับ

โดยใช้ราคาของมะเขือเทศผลโตที่ได้รับ จากสมการข้างต้นเป็นตัวกำหนดหาราคารับซื้อมะเขือเทศเชอร์รี่ดังสมการที่ 3.6 ดังนี้

$$N_1(P_1 - C_1) = N_2(P_2 - C_2) \quad (3.6)$$

โดยกำหนดให้

N_1 = จำนวนผลผลิตมะเขือเทศผลโตต่องาน

N_2 = จำนวนผลผลิตมะเขือเทศเชอร์รี่ต่องาน

P_1 = ราคามะเขือเทศผลโตต่องาน

P_2 = ราคามะเขือเทศเชอร์รี่ต่องาน

C_1 = ต้นทุนการผลิตมะเขือเทศผลโตต่องาน

C_2 = ต้นทุนการผลิตมะเขือเทศเชอร์รี่ต่องาน

สมการที่ 3.6 คือคำตอบสำหรับการกำหนดหาราคารับซื้อมะเขือเทศทั้งสองพันธุ์ ในจุดดุลยภาพ สำหรับสถานการณ์ปัจจุบัน แต่ในอนาคตเมื่อต้นทุนเปลี่ยนไปและเทคโนโลยีการผลิตเปลี่ยนแปลงไป ราคาคดุลยภาพของมะเขือเทศทั้งสองพันธุ์นี้จะต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยคำนวณจากสมการข้างต้นนี้ สำหรับการกำหนดราคาที่ผ่านมาพิจารณาปัจจัยส่วนราคา และการกำหนดราคาต่อไปนี้

- สินค้าสดเป็นสินค้าตามฤดูกาล การกำหนดราคาจึงต้องดูว่าอยู่ในต้นฤดู กลางฤดู หรือปลายฤดู ในเทศกาลต่าง ๆ หรือในช่วงส่งเสริมการขาย (promotion)
- วิธีขายเป็นแบบไหน การขายปลีก ขายส่ง ขายตรง ขายโรงงาน เป็นต้น
- สถานที่ เช่น เป็นตลาดท้องถิ่น ตลาดกลาง ตลาดปลายทาง อยู่ใกล้หรือไกลจากแหล่งผลิต
- ต้นทุนของเกษตรกรผู้ปลูก ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย วัสดุ อุปกรณ์ในการปลูก ค่าแรงงาน เป็นต้น

การคืนเงินแก่เกษตรกร เนื่องจากโครงการหลวงทำหน้าที่การตลาดให้แก่เกษตรกร ไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้าจากเกษตรกรดังนั้น เมื่อขายผลผลิตได้ ก็จะต้องคืนเงินแก่เกษตรกรไป การคืนเงินโดยหลักการแล้วควรคิดจาก “ค่าใช้จ่ายการตลาด” marketing cost หรือ “ค่าการตลาด” ซึ่งมีวิธีคิดดังนี้

$$\text{ราคาคืนเกษตรกร} = \text{ราคาขาย} - \text{ค่าการตลาด}$$

ค่าการตลาด หรือ โสหุ้ยการตลาด ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการจัดการตั้งแต่นำสินค้าจากเกษตรกรไปถึงมือผู้บริโภค ซึ่งได้แก่ ค่าขนส่ง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าจ้าง ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าภาษีบรรจุกีบห่อ ค่าใช้จ่ายดำเนินการอื่น ๆ ค่าเสื่อมราคา ฯลฯ เป็นต้น

สำหรับสมการการกำหนดราคาข้างต้นน่าจะช่วยแก้ปัญหาปริมาณผลผลิตไม่แน่นอนได้ในการศึกษาทางด้านอุปสงค์และอุปทานนั้น ส่วนมากเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างราคาและปริมาณขายในช่วงเวลาตรงกัน แต่ในการผลิตสินค้าทางการเกษตรบางชนิด เกษตรกรมักจะใช้ราคาสินค้าเกษตรในช่วงเวลาก่อนเป็นตัวกำหนดปริมาณการผลิตในช่วงเวลาถัดไป ทำให้เกิดการผกผันของราคาสินค้าและปริมาณการผลิตในขณะที่ราคาสินค้าเกษตรหลายชนิดยังมีการเคลื่อนไหวตามฤดูกาล ซึ่งอุปสงค์เป็นไปตามฤดูกาลโดยการเปลี่ยนแปลงในแต่ละปีจะแตกต่างกัน (สุภาวดี, 2549) ด้านการผลิตส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับระดับความเสี่ยงในการผลิตซึ่งจะมีผลต่อปริมาณของสินค้าและผลตอบแทนของผู้ผลิตในด้านคุณภาพของผลผลิต อันเกิดจาก ปัญหาโรคแมลงระบาด ในขณะที่ผู้ผลิตต้องมีการพัฒนาโดยการนำเทคโนโลยีการผลิตแบบใหม่มาใช้และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีที่มีผลต่อผู้บริโภค โดยระบุสาเหตุของปัญหาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือกที่จะนำไปใช้แก้ปัญหา ดังนั้นผู้วิจัยมุ่งเน้นความสมดุล อุปสงค์ และ อุปทาน โดยใช้มะเขือเทศเป็นกรณีศึกษารวมทั้งการกำหนดราคาซื้อขายที่เหมาะสมโดยคำนึงถึง ต้นทุนการผลิต ความเสี่ยงตามฤดูกาลและ กำไรส่วนที่เกษตรกรได้รับซึ่งน่าจะเป็นที่มาของการกำหนดราคาซื้อขายมะเขือเทศของมูลนิธิโครงการหลวง

ทั้งนี้เป็นการตั้งราคาแบบอิงต้นทุน เพียงด้านเดียว มิได้อิงราคาตลาด โดยโครงการหลวงสามารถตั้งราคาขายได้ส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะการขายให้แก่ตลาดองค์กร โครงการหลวงสามารถรับซื้อจากเกษตรกรโดยการทำสัญญาล่วงหน้า